засвоєння соціальних норм і правил, а й розвиток особистості дитини як активного, відповідального та свідомого учасника суспільного життя. Це створює підґрунтя для подальшої успішної соціалізації та громадянського становлення особистості.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Гра дошкільника: теорія і практика. Київ : Томіріс, 2002. 128 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. А. М. Богуш ; авт. кол.: Богуш А. М., Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л. та ін. Київ, 2021. 37 с.
3. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ ; Чернівці : Букрек, 2018. 320 с.
4. Гавриш Н. В. Розвиток мовлення в дошкільному дитинстві : монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 376 с.
5. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості реалізації / за заг. ред. Г. В. Бєлєнької. Київ : Генеза, 2021. 208 с.
6. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості в дошкільному дитинстві : навч. посіб. Київ : Освіта, 2018. 256 с.
7. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-тє вид., перероб. Київ : Академвидав, 2018. 408 с.
8. Erikson E. H. Childhood and Society. New York : W. W. Norton & Company, 1993. 445 p.

ДИТЯЧА СУБКУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Альона Костинчук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: І.П. Рогальська-Яблонська, доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

CHILDREN'S SUBCULTURE AS A MEANS OF SOCIALIZATION OF PRESCHOOL AGE CHILDREN

Alona Kostynchuk, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У тезах висвітлено проблему соціалізації дітей дошкільного віку крізь призму дитячої субкультури. Розкрито сутність поняття «дитяча субкультура», охарактеризовано її основні структурні компоненти та визначено їхній вплив на соціальний розвиток особистості дошкільника. Обґрунтовано педагогічні умови ефективного використання потенціалу дитячої субкультури в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. Наголошено на необхідності підтримки самобутності дитячого світу як важливої умови формування соціально компетентної особистості.*

Ключові слова: *дитяча субкультура, соціалізація, дошкільний вік, дитяча спільнота, соціальна компетентність, гра, дитячий фольклор, заклад дошкільної освіти.*

Abstract. *The thesis highlights the issue of preschool children's socialization through the lens of children's subculture. The essence of the concept of "children's subculture" is revealed, its main structural components are characterized, and their influence on the social development of a preschool child's personality is determined. The pedagogical conditions for the effective use of the potential of children's subculture in the educational environment of a preschool education institution are substantiated. The necessity of supporting the uniqueness of the children's world as an important condition for the formation of a socially competent personality is emphasized.*

Keywords: *children's subculture, socialization, preschool age, children's community, social competence, play, children's folklore, preschool education institution.*

У сучасних умовах розвитку суспільства особливої актуальності набуває проблема соціалізації дітей дошкільного віку, оскільки саме в цей період закладаються основи особистісного розвитку, формуються перші соціальні навички, ціннісні орієнтації та моделі взаємодії з оточенням. Успішність входження дитини в соціальне середовище значною мірою залежить від умов, у яких відбувається засвоєння нею суспільних норм, правил поведінки та культурних цінностей.

Важливим чинником соціалізації дошкільників є дитяча субкультура, яка виступає своєрідним простором дитячої життєдіяльності та забезпечує передачу соціального досвіду від дитини до дитини. Через гру, дитячий фольклор, неформальне спілкування, традиції та правила дитячої спільноти дошкільники засвоюють соціальні ролі, набувають досвіду взаємодії, вчаться співпраці, відповідальності та самостійності. Водночас трансформація сучасного дитинства під впливом цифрових технологій і медіасередовища зумовлює необхідність переосмислення можливостей дитячої субкультури як засобу соціалізації дітей.

У зв'язку з цим актуальним є дослідження особливостей дитячої субкультури та визначення її потенціалу у формуванні соціальної компетентності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Одним із пріоритетних завдань сучасної дошкільної освіти є забезпечення успішної соціалізації дитини, її підготовка до активної взаємодії із соціальним середовищем та формування основ соціальної компетентності. У період дошкільного дитинства відбувається інтенсивне засвоєння моральних норм, правил поведінки, соціальних ролей і цінностей, які стають підґрунтям для подальшого розвитку особистості. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема пошуку ефективних засобів соціалізації дітей дошкільного віку.

Серед численних чинників соціалізації важливе місце посідає дитяча субкультура. Вона є своєрідним світом дитинства, що функціонує поряд із культурою дорослих та має власні способи самовираження, форми взаємодії та систему цінностей. Саме через дитячу субкультуру дитина входить у соціум, засвоює досвід міжособистісних відносин і набуває навичок соціальної поведінки [7, с. 6].

У сучасній педагогічній та психологічній літературі дитяча субкультура розглядається як сукупність специфічних духовних і матеріальних цінностей, створених дитячою спільнотою та призначених для задоволення потреб дітей. До її структури належать різноманітні види ігор, дитячий фольклор, традиції, символи, способи комунікації, правила взаємодії між однолітками, дитячі захоплення та форми творчості.

Ми вважаємо, що дитяча субкультура є важливим соціально-педагогічним феноменом, оскільки забезпечує природне засвоєння дитиною соціального досвіду. На відміну від спеціально організованого навчання, вона дозволяє дошкільникові самостійно відкривати закономірності суспільного життя через власну активність, гру та спілкування з ровесниками.

Особливого значення в структурі дитячої субкультури набуває спілкування з однолітками.[5, с.211-212] Саме у взаємодії з іншими дітьми дошкільник навчається домовлятися, співпрацювати, дотримуватися спільних правил, враховувати інтереси інших та вирішувати конфлікти. Дитяча група виступає своєрідною моделлю суспільства, у якій дитина отримує перший досвід соціальних відносин.

У процесі спілкування з ровесниками формуються навички соціальної взаємодії, розвивається емпатія, здатність до співпереживання та взаємодопомоги. Дошкільник поступово усвідомлює власну роль у колективі, навчається оцінювати власні вчинки та поведінку інших людей. Таким чином, дитяча субкультура сприяє становленню моральної свідомості та розвитку соціальної відповідальності.

Провідне місце у дитячій субкультурі належить грі. У педагогічній науці гра традиційно розглядається як основний вид діяльності дитини дошкільного віку. Через гру діти пізнають навколишній світ, моделюють різноманітні життєві ситуації та засвоюють соціальні ролі.

Особливе значення мають сюжетно-рольові ігри, під час яких діти відтворюють діяльність дорослих [8, с.97]. Граючи в лікарню, школу, магазин, родину чи подорож, дошкільники знайомляться із суспільними функціями людей, правилами поведінки та особливостями соціальної взаємодії. У процесі такої діяльності вони навчаються співпрацювати, планувати спільні дії та нести відповідальність за виконання взятої ролі.

Не менш важливу роль відіграють рухливі, творчі та театралізовані ігри. Вони сприяють розвитку комунікативних умінь, формуванню навичок колективної діяльності та позитивного ставлення до інших людей [8, с. 101]. Через гру дитина вчиться дотримуватися правил, контролювати власні емоції та знаходити компроміси у взаємодії з однолітками.

Важливою складовою дитячої субкультури є дитячий фольклор. Лічилки, мирилки, скоромовки, загадки, колискові пісні, забавлянки та інші форми народної творчості не лише збагачують мовлення дітей, а й виконують важливу соціалізуючу функцію. Дитячий фольклор допомагає засвоювати культурні традиції народу, знайомить дітей із моральними цінностями та формує почуття приналежності до певної соціальної спільноти. Крім того, використання фольклорних елементів у дитячому середовищі сприяє розвитку творчості, уяви та комунікативної культури.

У сучасних умовах розвитку суспільства значний вплив на дитячу субкультуру здійснюють цифрові технології та медіапростір [6, с. 80]. Мультфільми, комп'ютерні ігри, мобільні додатки, відеоконтент і соціальні мережі поступово стають частиною повсякденного життя дітей. Вони впливають на тематику ігор, характер спілкування та формування дитячих інтересів.

З одного боку, цифрові ресурси створюють нові можливості для розвитку пізнавальної активності, творчості та комунікації. З іншого боку, надмірне захоплення віртуальним середовищем може призводити до скорочення живого спілкування, зниження рухової активності та формування небажаних моделей поведінки. У зв'язку з цим важливого значення набуває педагогічний супровід взаємодії дітей із сучасним інформаційним середовищем. Ми переконані, що завдання педагогів полягає не у повному обмеженні доступу до цифрових технологій, а у формуванні культури їхнього відповідального використання та розвитку критичного ставлення до інформації.

Соціалізація дітей дошкільного віку відбувається під впливом різних соціальних інститутів. Першим і найважливішим серед них є сім'я. Саме в сім'ї дитина отримує первинний соціальний досвід, засвоює моральні норми та моделі поведінки[6, с. 85]. Однак із розширенням кола соціальних контактів зростає значення дитячої спільноти та закладу дошкільної освіти.

Заклад дошкільної освіти створює умови для взаємодії дітей у різних видах діяльності та забезпечує можливість набуття соціального досвіду в колективі однолітків. У цьому контексті дитяча субкультура виступає важливим ресурсом соціального розвитку, який необхідно враховувати під час організації освітнього процесу.

На нашу думку, педагогічна підтримка дитячої субкультури повинна базуватися на принципах гуманізму, партнерства та поваги до особистості дитини. Педагог має створювати умови для самостійної діяльності дітей, підтримувати їхні ініціативи та сприяти розвитку позитивних форм взаємодії.

Важливо забезпечувати різноманітність ігрового середовища, залучати дітей до колективної творчості, підтримувати традиційні форми дитячого фольклору та стимулювати розвиток дитячого самоврядування. Такі умови сприяють формуванню активної життєвої позиції та розвитку соціальної компетентності.

Особливого значення набуває проблема збереження самобутності дитячої субкультури в умовах глобалізації та цифровізації суспільства. Сучасні діти дедалі рідше використовують традиційні народні ігри та фольклорні форми спілкування.[5, с. 301] Натомість зростає роль масової культури та інформаційних технологій.

У зв'язку з цим одним із важливих завдань дошкільної освіти є створення умов для збереження культурної спадщини дитинства та передавання її наступним поколінням [3, с.

56]. Залучення дітей до народних ігор, свят, обрядів і фольклору сприяє формуванню національної ідентичності та розвитку духовної культури особистості.

Таким чином, дитяча субкультура є важливим засобом соціалізації дітей дошкільного віку. Вона забезпечує формування соціальної компетентності, розвиток комунікативних умінь, засвоєння моральних норм і цінностей, становлення особистісної ідентичності та набуття досвіду соціальної взаємодії. Підтримка дитячої субкультури в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти сприяє гармонійному розвитку дитини та її успішній інтеграції в сучасне суспільство.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Київ, 2021. 37 с.
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. Київ : Слово, 2015. 704 с.
3. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості в дошкільному дитинстві. Київ : Освіта, 2018. 256 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. Київ : Академвидав, 2018. 448 с.
5. Бєлєнька Г. В. Теорія і методика соціалізації дітей дошкільного віку. Київ: Університет, 2019. 312 с.
6. Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Освітологія дитинства: сучасні виклики та перспективи. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 286 с.
7. Косенчук О. Г. Соціальний розвиток дошкільників у сучасному освітньому просторі. *Дошкільне виховання*. 2022. № 3. С. 5–10.
8. Литвиненко С. А. Психологія дошкільника. Київ : Каравела, 2017. 320 с.
9. Максименко С. Д. Психологія особистості. Київ : КММ, 2016. 296 с.
10. Савченко О. Я. Розвиток особистості дитини в умовах сучасного освітнього середовища. *Освіта України.* 2024. № 2. С. 12–18.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ У РОБОТІ ЗІ СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ

Лілія Котюжанська, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Л. Є. Перетяга, докторка педагогічних наук, професорка,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR USING NON-TRADITIONAL DRAWING TECHNIQUES IN WORKING WITH SENIOR PRESCHOOLERS

Liliia Kotiuzhanska, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У статті обґрунтовано актуальність та педагогічні умови впровадження нетрадиційних технік малювання в освітній процес старших дошкільників. Автором розкрито сутність різноманітних художніх методів, таких як гратаж, монотипія та кляксографія, що сприяють зняттю емоційних бар'єрів і розвитку креативності. Окрему увагу приділено необхідності створення збагаченого предметно-ігрового середовища та забезпеченню системного підходу до організації творчої діяльності.*

Ключові слова: *старші дошкільники, нетрадиційні техніки малювання, педагогічні умови, творчий розвиток, креативність, художньо-естетичне виховання.*

Abstract. *The article substantiates the relevance and key pedagogical conditions for*